

INFORMATOR

NSPRV

BESPLATAN
PRIMERAK

sindiso@sbb.rs
www.nsprv.org.rs

NEZAVISNI SINDIKAT PROSVETNIH RADNIKA VOJVODINE • GODINA 10 • MAJ 2016 • BROJ 108

ЗАКОН О ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ ЧЕКА НОВУ ВЛАДУ

Студентска конференција универзитета Србије (СКОНУС) тражиће од нове владе и Скупштине Србије измене Закона о високом образовању, како би 48 бодова био услов за буџетски статус и

наредне школске године. У крвнјој студентској организацији не верују да ће до јесени бити усвојен нови Закон о високом образовању, због чега очекују поновну измену постојећег. (→ *стр. 3.*)

ОБРАЗОВАЊЕ ВАСПИТАЧА У ВОЈВОДИНИ

Образовање деце и рад са децом имају дугу историју у Војводини. Прве предшколске установе отворене су на нашим просторима: у Суботици 1843. године, у Великом Бечкерек (данас Зрењанину) 1858, затим у Сенти 1866, а следеће године у Новом Саду и Кањижи. (→ *стр. 2.*)

ПОДИГЛА СЕ "КУКА И МОТИКА" НАШЕ НАУКЕ

За око 18.000 истраживача у Србији дошао је крај двонедељној неизвесности – влада је поништила конкурсе за нови пројектни циклус, који је претходно било расписало Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Није било недоумице о томе ко је јачи, влада или њено министарство, али је дилема ко је био у праву остала. Она се види у изјавама и коментарима који долазе са разних нивоа и науке и политике. Можемо да претпоставимо колико су тек збуњени они који имају само површну представу о томе ко се, зашто и за чији рачун данас бави науком у Србији. (→ *стр. 8.*)

НА ПОМОЛУ РЕШЕЊЕ ЗА НЕПОСТОЈЕЋА ЗВАЊА?

На дневном реду наредне седнице Националног савета за високо образовање наћи ће се предлог за допуну листе звања, која нису обухваћена постојећим правилником и практично нигде нису препозната. Предлог је добио зелено светло Конференције универзитета Србије (КОНУС) и прослеђен је Националном савету за високо образовање, који по закону утврђује листу стручних, академских и научних назива. Тиме би коначно требало да буде решен вишегодишњи проблем студената, који су уписали и завршили акредитоване студијске програме и притом стекли звања која - не постоје. (→ *стр. 9.*)

У овом броју можете још читати:

УПРАВЉАЊЕ ОБРАЗОВАЊЕМ У СЛОЖЕНОМ СВЕТУ	стр. 5
ЗЛОУПОТРЕБА ДЕЦЕ ОД СТРАНЕ ПОЛИТИЧКИХ СТРАНАКА	стр. 6
МИНИСТАРСТВО ПРАВИ ПЛАН РАСТЕРЕЂЕЊА ОСНОВАЦА	стр. 6
НПС: ПОВЕЋАТИ БРОЈ ЧАСОВА, НЕ ИЗБАЦИВАТИ ИЗБОРНЕ	стр. 6
ОСТАВИТЕ ИНСТИТУТЕ ДА РАДЕ СВОЈ ПОСАО	стр. 8
УПИСИ НА ДРЖАВНИМ ФАКУЛТЕТИМА ОД 22. ЈУНА	стр. 9
ДОВОЉНО МЕСТА ЗА УПИС ОСМАКА У СРЕДЊЕ ШКОЛЕ	стр. 9
ПЕТНИЦА НАСТАВИЛА РАД	стр. 9
ПРАВНИЦИ ОДГОВАРАЈУ	стр. 11
ДАО ОТКАЗ И ТУЖИО ФИРМУ БИЛО МУ ДОСАДНО НА ПОСЛУ	стр. 12
ТЕХНОЛОШКА ПИСМЕНОСТ: ДЕВОЈЧИЦЕ БОЉЕ ОД ДЕЧАКА	стр. 12
ГАРАНТОВАНА ПЛАТА СВАКОМ ПУНОЛЕТНОМ	стр. 12
ГРЦИ ЋЕ МОЋИ ДА ГЛАСАЈУ СА 17 ГОДИНА!	стр. 12
ПОЛИ ПРОФЕСОРКА ЛОНДОНСКЕ ШКОЛЕ ЕКОНОМИЈЕ	стр. 12

НАШ ПРОВЕРЕНИ ПРИЈАТЕЉ: Wiener Städtische осигурање

(→ *стр. 7.*)

ЈАВНА РАСПРАВА О НАЦРТУ ЗАКОНА О УЏБЕНИЦИМА

Тим Министарства просвете представио је на трибини у Београду новине у Нацрту и одговарао на примедбе. У вишечасовној дискусији приватни издавачи критиковали предложени текст, предвиђајући брзопотезну ревизију ако се документ усвоји с предложеним решењима. (→ *стр. 4.*)

НОВИ ЗАКОН О ШТРАЈКУ: НЕДОВРШЕН ПОСАО

Нови закон о штрајку би требало да донесе сужавања делатности у којима је отежана или забрањена процедура штрајкова на врло минималне делатности, јер је то код нас било прераширено и јасније процедуре утврђивања минимума процеса рада. Када се ради о друштвеним делатностима, чије је функционисање неопходно за квалитет живота и нивоа услуга грађана, да се стане са том причом, да се штрајкачи измeste на неку ливаду 10-15 километара од центра града, јер то нигде није пракса. (→ *стр. 3.*)

ПЛАТЕ „ПРЕСКОЧИЛЕ“ ГРАНИЦУ И РАСТУ

Раст зарада у марту је био изразит и износио је 6,4 одсто чему су највише допринеле плате у јавним државним предузећима с растом од 11,9 одсто и јавна локална предузећа с растом од 4,3 одсто. „У јануару и фебруару није било повећања па је питање шта је узрок тог раста зарада. Питање је да ли су то избори и да ли ће ти трошкови утицати на повећање буџетских трошкова у наредном период“, оценио је познати економиста Стојан Стаменковић. (→ *стр. 10.*)

OBRAZOVANJE VASPITAČA U VOJVODINI

O obrazovanje dece i rad sa decom imaju dugu istoriju u Vojvodini. Prve predškolske ustanove otvorene su na našim prostorima: u Subotici 1843. godine, u Velikom Bečkereku (danas Zrenjaninu) 1858, zatim u Senti 1866, a sledeće godine u Novom Sadu i Kanjiži.

Godine 1866. Magistrat grada Novog Sada razmatra mogućnost otvaranja obdaništa za decu uzrasta od tri do sedam godina. Razlog za to je potreba za brigom i čuvanjem manje dece čiji roditelji rade, a starija deca odlaze u školu. Magistrat dobija podršku i novčane priloge od jednog broja zanatlija i zanatskog esnafa. Najveću pomoć pruža carica Elizabeta, supruga cara Franca Jozefa, koja je osnivač fonda za pomoć obrazovnim i vaspitnim ustanovama širom carstva. Tadašnji gradonačelnik Novog Sada, Svetozar Miletić, lično joj se pismom zahvalio na „plemenitom daru“.

Prvog oktobra 1867. godine počinje sa radom „Zavod za čuvanje dece“. Prvi vaspitač je bio nemački učitelj David Sgmajer. Ustanovu su pohađala pretežno deca nemačke i mađarske nacionalnosti, ali je u njoj bilo srpske dece. Zavod je prešao 1872. godine u svojini Rimokatoličke crkve.

Godine 1890. opšta učiteljska skupština održana u Starom Bečeju usvojila je „Uredbu o srpskim veroispovednim zabavištima“. Jedna od tačaka Uredbe odnosila se i na „obrazovanje zabavilja“, kako su se nazivale vaspitačice. Naglašava se da zabavilja mora da ima solidno opšte i stručno obrazovanje, ali i osobine kao što su: vrednoća, ljubav prema pozivu, saveznost i moral. Donosi se odluka da se osnuje „stručni zavod, čiji će tečaj trajati dve godine, a koji će se podići iz narodnih izvora“.

Približno u isto vreme (1891. godine) U Austro-Ugarskoj donet je Zakon o zaštiti dece. Ovaj zakon obavezao je sve „slobodne carske gradove“ da moraju osnovati stalno zabavište ukoliko imaju više od 40 dece, a ako imaju više od 15 dece moraju imati čuvalište). Prvo srpsko zabavište otvorila je Dobrotvorna zadruga Srпкиnja Novosatkinja na Cveti (10. aprila) 1892. godine. Ono se nalazilo u današnjoj ulici Matice Srpske 9 (nekada Hanskog). Prva zabavilja u njemu bila je Marija Simić.

Do kraja 19. veka u Novom Sadu postoje pored srpskog i mađarsko i nemačko zabavište. Sva zabavišta su pod patronatom odgovarajuće crkve.

Po završetku Prvog svetskog rata Vojvodina ulazi u sastav Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. U novoosnovanoj državi formirano je krajem 1919. godine Ministarstvo prosvete. Ono preuzima niz mera kojima je bilo obuhvaćeno i delovanje ustanova predškolskog vaspitanja.

Gradska uprava Novog Sada ustanovila je Školski odbor za sve osnovne škole i zabavišta. Na čelu ovog odbora bio je gradonačelnik Novog Sada. U junu 1921. godine u Novom Sadu je otvoren i dečiji dispanzer i dečije obdanište kao jedinstvena ustanova. Prema pravilniku obdaništa deca su dovođena u jutarnjim časovima, pregledana od strane lekara, posle toga su morala da se okupaju i obuku u „zavodsko odelo“ Deca su u ovom obdaništu imala celodnevni režim igre, učenja, odmaranja i ishrane.

U vreme Ministarstvo prosvete donosi i Pravilnik o polaganju ispita za zabavilje. Ispit se mogao polagati posle najmanje dve godine rada u zabavištu i ukoliko je taj rad bio ocenjen najmanje – dovoljnom ocenom. Bila je potrebna i preporuka školskog nadzornika, kao i državljanstvo Kraljevine SHS. Uz molbu je trebalo priložiti i lekarsko uverenje pre svega da su čula potpuno razvijena i da nema nikakvih govornih smetnji. Ispit se polagao u ženskim učiteljskim školama pred komisijom istom kao i za učitelje.

Novi „Zakon o narodnoj školi“ donet je 1929. godine. Prema ovom zakonu, zabavišta kao i narodne škole imaju tretman državnih ustanova, a veći gradovi i industrijski centri imali su obavezu da ih osnivaju. Zabavišta su mogla biti otvorena i u manjim opštinama na zahtev tamošnje uprave, ili dečijih roditelja. Zakonom je određen program i način rada u zabavištu, koji do tada nije bio jedinstven. Zakon reguliše i status zabavilja, prema kojem „u zabavištima mogu da rade učiteljice koje su položile ispit za zabavilje“.

Prema nekim podacima, pred Drugi svetski rat je u Novom Sadu bilo 11 srpskih zabavišta i po jedno mađarsko, rusko, nemačko i jevrejsko. Godine 1938. u njima je bilo 893 predškolska deteta.

Početkom 1940. godine u Kraljevini Jugoslaviji donet je Zakon po kome Učiteljske škole, koje su se nalazile u Novom Sadu, Beogradu, Ljubljani, Zagrebu, Sarajevu, Splitu, Mostaru, Kragujevcu, Cetinju i Skoplju, imaju pravo da organizuju ispit za zabavilje.

Godine 1945. uspostavljena je nova socijalistička vlast u Jugoslaviji. Obnova školstva bio je jedan od prvih njenih zadataka. Pored osnovnog i srednjeg školstva, planira se podizanje i unapređenje predškolskog vaspitanja.

Ministarstvo prosvete već 1945. donosi zakon o odvijanju zabavišta iz osnovnih škola. Zakon je razlikovao zabavište i obdanište. U zabavištima se radilo po posebnom

Početkom pedesetih godina u Vojvodini još postoje stalna i privremena (ili kako su ih zvali sezonska) zabavišta. Broj dece počinje da se povećava, tako da je potreba za ovakvim ustanovama postajala sve veća. U čitavoj Vojvodini u to vreme postojalo je samo 14 stalnih obdaništa, od toga u Novom Sadu osam sa 25 dečjih grupa.

Povećan broj dece i novi školski programi dovode do potrebe za novim obučnim kadrovima za rad sa manjom decom. Obuka za zanimanje učitelja i zabavilja se razdvaja. Postojeće škole nazivaju se „učiteljske“, a osnivaju se nove koje se nazivaju „škole za vaspitače“.

Prva „škola za vaspitače“ osnovana je u Vršcu 1949. godine. Kako je potreba za vaspitačima bila sve veća, a uslova za osnivanje škola u pojedinim krajevima Vojvodine još nisu postojali, u nekim učiteljskim školama održavaju se tečajevi za vaspitače, u trajanju od šest meseci do godinu dana. Tečajevi se održavaju u Somboru, Vršcu, Pančevu i Sremskim Karlovcima. Sreski odbor za prosvetu početkom 1950. godine pokreće inicijativu za osnivanje škole za vaspitače u Novom Sadu.

Ministarstvo prosvete Socijalističke Republike Srbije 1952. godine donosi odluku o stvaranju srednje škole za vaspitače u trajanju od četiri godine u Novom Sadu, koja bi obučavala stručne kadrove za jaslice, obdaništa i zabavišta. Škola za vaspitače, trebala je da obučava učenice iz cele Jugoslavije. U junu 1952. godine Pokrajinski savet za prosvetu obaveštava ministarstvo da je počeo upis učenika. Prva direktorka škole bila je Vera Pavlov.

Školu za vaspitače mogli su da upišu učenici sa završenom osmogodišnjom školom, odnosno nižom gimnazijom. Osnovni uslov za prijem u ovu školu bio je da kandidatkinje i kandidati budu fizički i duševno zdravi i da imaju sluh.

U prvi razred upisano je 195 učenika u 7 odeljenja. Učenicama koje su završile neke od razreda u drugim srednjim školama, ti razredi su priznati uz dopunsko polaganje ispita iz pedagoških predmeta i one su formirale odeljenje drugog, trećeg i četvrtog razreda. Od prve školske godine upisivanja su odeljenja koja su nastavu pohađala na mađarskom jeziku. Ona su imala iste predmete kao i srpska s tim što su osim srpskog jezika imala i predmet mađarski jezik.

Školovanje je trajalo četiri školske godine. Od školske 1954/55. godine produženo je na pet godina. Zgrada u kojoj je prvobitno smeštena škola za vaspitače, jedna je od najstarijih školskih zgrada u Novom Sadu, izgrađena 1912. godine u Futoškoj ulici. Danas je u toj zgradi Elektrotehnička škola „Mihailo Pupin“. Od školske 1953/1954. godine, škola za vaspitače prelazi u novu zgradu u Školskoj ulici broj 4. Prostorije u prizemlju pretvaraju se u internat za učenice škole.

U školi za vaspitače, od osnivanja, polazu se i stručni ispiti. Ispit su mogli da polažu svi oni koji su završili ovu vrstu škole i bavili se poslom vaspitača najmanje jednu godinu. Stručni ispit se sastojao od dva dela. Prvo se polagao praktični deo izvođenja jednog zanimanja sa decom. Ta aktivnost sa decom, pismeno je trebala da se prikaže i obrazloži. Praktični deo se mogao izvoditi na srpskom ili mađarskom jeziku.

Školske 1972/73. godine škola za vaspitače dobija i hiljaditog učenika koji polaže završni ispit.

Sredinom sedamdesetih ministarstva prosvete SR Srbije i Autonomne Pokrajine Vojvodine uviđaju potrebu za podizanjem škole za vaspitače na viši nivo. Pripremaju se izmene Zakona, po kojima su predviđena dva nastavna stepena, prvi u četvorogodišnjem i drugi u dvogodišnjem trajanju. Na prvi nastavni stepen primenjuju se odredbe Zakona o srednjem obrazovanju. Na drugi nastavni stepen Pedagoške akademije primenjuju se odredbe Zakona o visokom školstvu.

U januaru 1974. godine Pokrajinski sekretarijat za obrazovanje odlučio je da pedagoška akademija treba da obezbedi potrebne uslove za početak studija po novom programu za vaspitače najkasnije početkom školske 1974/75. godine. Nastava na Pedagoškoj akademiji izvodi se na jezicima naroda, odnosno narodnosti. Takođe, na akademiji se može organizovati nastava na principima dvojezičnosti.

(Nastavak teksta u idućem broju)

ЗАКОН О ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ „НА СЛЕПОМ КОЛОСЕКУ“

• Услов за упис чека и нову владу • Подршка „вечитим“ студентима
(Наставак са стр. 1)

Студентска конференција универзитета Србије (СКОНУС) тражиће од нове владе и Скупштине Србије измене Закона о високом образовању, како би 48 бодова био услов за буџетски статус и наредне школске године. У крвној студентској организацији не верују да ће до јесени бити усвојен нови Закон о високом образовању, због чега очекују поновну измену постојећег.

„Тражићемо разговор са новим министром просвете чим ступи на дужност како бисмо дефинисали даље кораке. Наш кључни захтев ће бити регулисање уписа у наредну годину у смислу броја бодова. Одредба раније измењеног Закона о високом образовању, којом је прописано да је за буџет потребно 48 бодова, истиче ове године и аутоматски се враћа изворно решење по којем је неопходно свих 60 бодова. То је потпуно нереално. Сматрамо да нема времена за доношење новог закона, због чега ћемо тражити да се горућа питања поново регу-

лишу изменама, а инсистираћемо и да се уради закон о студентском организовању“, каже Милан Петковић, председник СКОНУС-а.

Он додаје да студенти нису довољно учествовали у радним групама које је формирало Министарство просвете, а које се баве израдом новог закона. „Студенти су били чланови само једне радне групе која се бави студентским организовањем. Улагали смо протесте и захтевали учешће студената у свим групама, међутим, нисмо наишли на разумевање. Добили смо подршку Европске студентске уније, у чијој резолуцији, усвојеној на прошлонедељној скупштини у Норвешкој, најоштрије се осуђује недовољна партиципација студената у радним групама и хитно захтева од Министарства просвете да се то исправи“, истиче Петковић.

„Поддржаћемо захтев „старих“ студената да им се продужи рок за дипломирање после 30. септембра, јер сматрамо да је могуће пронаћи компромис, при чему би они који заис-

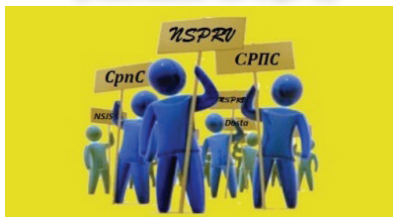
та планирају завршетак у скорије време могли да потпишу и неки уговор са високошколском установом како би им се омогућило да приведу студије крају. Свесни смо да је актуелно руководство Министарства просвете против тога, разумемо аргументе обе стране, али мислимо да постоји простор за компромис. Видећемо какав ће бити став новог министра просвете“, каже Милан Петковић, председник СКОНУС-а.

НОВИ ЗАКОН О ШТРАЈКУ: НЕДОВРШЕН ПОСАО

• Боље арбитражом него судом • Србија испод просека по закљученим колективним уговорима • МОР: Закон о штрајку што пре усвојити • Само 10 одсто синдикалних акција прави штрајкови
(Наставак са стр. 1)

На питање: „Зашто још није донет нови Закон о штрајку, који је припремљен још 2011. и потом усклађен 2013. са конвенцијама Међународне организације рада?“ Зоран Стојиљковић, потпредседник синдиката Независност одговара: „Мени апсолутно није јасно зашто још увек имамо закон из 1996, када је у најмање две-три прилике дошло скоро до консензуса око новог законодавства. Оно што је спорно у решењима јесте процедура и најава ради уласка у штрајк, као и покушај мирног регулисања спора пре него што дође до реализације штрајка, те простор на коме се штрајкује. Свима је знало да ми већ две деценије у Србији немамо нешто што личи на класични штрајк, односно прекид рада да бисте издејствовали боље услове за раднике и њихове синдикате. Напротив имамо дефанзивне штрајкове. Дакле, спорне тачке крећу од саме најаве штрајка, преко штрајкачке процедуре која тражи да онај који га покреће врши и повремену анкету осталих запослених да ли они подржавају те захтеве, сам преговарачки процес“.

Нови закон о штрајку би требало да донесе сужавања делатности у којима је отежана или забрањена процедура штрајкова на врло минималне делатности, јер је то код нас било прераширено и јасније процедуре утврђивања минимума процеса рада. Када се ради о друштвеним делатностима, чије је функционисање неопходно за квалитет живота и нивоа услуга грађана, да се стане са том причом, да се штрајкачи изместе на неку ливаду 10-15 километара од центра града, јер то нигде није пракса. Погледајте радничке протесте у Лондону, Паризу или Риму, па ће те видети да је то тако. Да се види онда у решењима да постоји обавеза запослених и самих штрајкачких одбора да најаве штрајк, али исто тако да постоји и обавеза послодавца да не најављују казнене мере, дакле не доводе резервне раднике да окупирају места запосленима који штрајкују или стварају страх од последица евентуалног штрајковања. И да запослени полако морају да схвате да за време штрајка, за разлику од претходног модела, нема гарантованих зарада.

Чињеница јесте да ми немамо више неку врсту судова рада или одељења при пословним судовима за радне спорове, тако да је, рецимо, класична правна заштита запослених у тим споровима практично немогућа и долази јако касно. Када судови најчешће и уважавају право запослених и врате их на посао то је дуг, трновит, годинама трајући процес који једноставно фрустрира сваког оног који ће ући у ту врсту процедуре. Зато је нека врста мирне и арбитража нешто што је јако важно. И оно што је битно треба повећати тај број мирителја и арбитра за мирно решавање спорова, као и капацитете Агенције за мирно решавање спорова, која код нас делује већ деценију.

Прекор Републичке агенције за мирно решавање радних спорова до сада решено више од 4.000 индивидуалних и преко 70 колективних радних спорова.

На скупу о начинима за регулисање радних конфликта национални координатор Међународне организације рада (МОР) Јован Протић рекао је да је за-

кон о штрајку, који регулише и мирно регулисање радних спорова, у припреми од 2010. године, а као главни проблем навео је неслагања послодавца и синдиката о институту локаута (lockout), односно привремене обуставе рада коју покреће послодавац. Он је додао да је након више покушаја да се реши то питање очекивао да министарство „пресече“. Рекао је да је потребно да се тај закон што пре усвоји и да не види разлог да се то не деси.

Научна сарадница Института друштвених наука Нада Новаковић рекла је да је од 2000. године око милион људи у Србији изгубило посао, од чега 700.000 у индустрији, а да се само 10 одсто синдикалних акција које се организују може назвати правим штрајковима.

Председник УГС Независност Бранислав Чанак и потпредседник ССС Душко Вуковић су изразили незадовољство јер скупу није присуствовао нико из Министарства рада иако је било најављено учешће представнице тог министарства за социјални дијалог, колективно преговарање и зараде Јасминке Чворов, која према речима организатора није могла да дође због болести. Вуковић је замерио властима да су закони који су важни за социјални и материјални положај света рада и синдиката доношени у протекле две године без јавне расправе.

На питање: „Какви су захтеви Европске комисије када је реч о ревизирању закона о штрајку и мирном решавању спорова?“ проф Зоран Стојиљковић каже: „Свако преговарачко поглавље има своје специфичности, а она која се односе на рад, радна права, социјалну политику и права – поглавља 2. и 19. нису ни најургентнија, ни најскупља поглавља“. „Када кажем најскупља, мислим на она чије реализовање има огромна инфраструктурална улагања и као ефекат доста велике трошкове, као рецимо поглавље о енергетици, пољопривреди и слично. Када се ради о конкретном стању у поглављу 19, ми смо сада у фази да смо добили мишљење да као земља немамо довољно капацитета, ни извора да приступимо преговарању овог поглавља, већ да треба да направимо, школским речником речено, неку врсту поправног испита. Он представља изразу акционог плана, којим ви показујете у којим роковима, у којим процедурама и на које начине, ћете успоставити те капацитете, да можете да преговарате о ономе што је садржај поглавља 19.“ каже Стојиљковић.

Подсећања ради, ми смо земља са претерано високом незапослености, са сиромаштвом далеко већим него на простору ЕУ и са слабиим социјалним дијалогом, што не даје никакве претпоставке да уђемо у преговарачки процес, већ претходно да треба да извршимо значајна побољшања кроз тај акциони план.

Скуп „Регулисање конфликта: преговори, штрајк и мирно решавање радних спорова“, у оквиру серије дебата „Форум социјални дијалог“ организовао је Центар за демократију, у сарадњи са Фондацијом Фридрих Еберт и Преговарачким тимом Владе Србије.

УПРАВЉАЊЕ ОБРАЗОВАЊЕМ У СЛОЖЕНОМ СВЕТУ OECD: ТРИ ТЕМЕ – ОДГОВОРНОСТ, КАПАЦИТЕТИ, СТРАТЕГИЈА

Једна од кључних тема у земљама OECD-а (код нас ОЕБС) јесте како у све сложенијим образовним системима пружити висококвалитетно, ефикасно и иноватив-

но образовање, једнако за све. У све сложенијим савременим друштвима и образовни системи су све комплекснији у смислу разноврсности ученика (студената) и наставника, као и у смислу вредности и професионалних идентитета које образовање треба да пружи. Другим речима, све је већи број актера укључених у осмишљавање, пружање и надгледање образовања. Са увећањем сложености образовних система, они који о томе доносе одлуке, на свим нивоима власти, пред питањем су како да успешно делују у тој веома динамичној области политике.

Који модели управљања су ефикаснији? Како да владе налазе приоритете и осмисле тематике које би уравнотежиле различитости са националним образовним циљевима? Како да се дође до постизања поверења, сарадње и комуникације на више нивоа између великог броја актера у систему? На сва питања покушава да одговори управо објављена публикација „Управљање образовањем у сложеном свету“, у

којој су најцењенији међународни стручњаци у области образовања настојали да идентификују елементе неопходне за ефикасно управљање образовним системима. Новим погледима на реформе, сарадњу и процесе одлучивања многе од тих анализа представљају изазов и доводе у питање традиционалне концепте управљања образовањем. Такође, публикација је први том свог издања, у коме се одређује „дневни ред“ за

развишање о инклузивном, прилагодљивом и одговорном управљању, неопходном за успешно „вођење“ савремених образовних система. Други део овог издања Центра за образовна истраживања и иновације OECD, који треба да понуди и конкретнија могућа решења, биће објављен касније током године.

„Управљање образовањем у сложеном свету“ пре свега указује на занимљиве трендове који доприносе да системи образовања бивају све сложенији. Децентрализација образовања, на пример, дозвољава локалним властима и школским одборима већу слободу да одговоре на локалне захтеве. Родитељи ученика су, у многим земљама OECD-а, све различитијег порекла, све индивидуалнији и све образованији. Све је више доступних доказа о резултатима рада школа и ученика, па тако разне интересне групе све више захтевају од школа да се прилагођавају индивидуалним потребама ученика. Све у свему, образовне системе данас карактерише управљање на више нивоа, али тако да су везе између више актера, и на различитим нивоима, у извесној мери флуидне и подложне преговорима.

У складу с тим, публикација идентификује три теме виталне за ефикасно реформисање и управљање у сектору образовања: одговорност, изградњу капацитета и стратешко развишање. Одговорност се, као тема, односи на изазов да се различити актери, и то на више нивоа, позивају на одговорност, сматрају одговорним за соје деловање у образовању. Изградња капацитета односи се на утврђивање недостатака, квалификацијских потреба и динамике реализације образовних планова, на индивидуалном, институционалном и системском нивоу. Стратешко развишање подразумева развој дугорочних планова и постављање заједничких циљева за широк спектар актера у једном образовном систему, што захтева усклађивање различитих виђења и временских одредница, тако да сви који су у то укључени могу да делују заједно.

Стварање отвореног, прилагодљивог, динамичног и флексибилног система управљања није једнообразно. То пре свега захтева балансирање локалних разноликости са обезбеђивањем националних циљева, што је деликатна равнотежа која се тешко постиже, те су питања управљања образовањем обично високо у политичкој агенди сваке земље. Јасно је, међутим, да не постоје матична решења, као ни јединствени рецепт за све. „Управљање образовањем у сложеном свету“ зато идентификује кључне елементе модерног управљања образовањем. На првом месту је флексибилност, јер кад је неки систем сложен, било да је реч о комплетном сектору образовања или само једној школи, та сложеност може да резултира непредвидивим реакцијама и наизглед једноставне промене. Управљање, такође, мора да буде ефикасно, а ограничено расположивим средствима и временом. Пуно разумевања проблема и издржљивости су неопходни да би се систем ускладио на више нивоа, и ангажовањем различитих група актера, укључујући и ученике и родитеље. Нове технологије све то олакшавају, али доносе и нове изазове – брзе повратне информације које могу да учине да очекивања расту брже од резултата и да доведу до краткорочних решења, исхитрених одлука, а не дугорочних визија. Остати на правом путу и држати се дугорочног

плана није једноставно, али је кључно за ефикасно и одрживо управљање образовањем, истиче се у публикацији.

ЕЛЕМЕНТИ ЕФИКАСНОГ УПРАВЉАЊА

Према „Управљању образовањем у сложеном свету“, кључни елементи ефикасних модерних система управљања јесу:

- Фокусирање на процесе, а не на структуре;
- Флексибилност, могућност прилагођавања неочекиваним догађајима;
- Рад на изградњи капацитета, укључивање свих заинтересованих страна и отворени дијалог;
- Системски приступ усклађивању различитих улога у смиривању напетости;
- Прикупљање доказа и обављање истраживања, како би се тиме помогло пракси и креаторима политике;
- Грађење поверења.

БРИГА О ЧОВЕКУ

Успешно управљање образовањем такође захтева вођење бриге о појединцима који су у њега укључени, о њиховим потребама и тежњама. Сваки пут кад се започне нека реформа треба мислити о томе шта је потребно на нивоу људског фактора да се она оствари. Да ли учитељи, наставници, школски управници, ученици и њихови родитељи имају капацитете да одговоре на нове обавезе? Ако немају, да ли им је потребна обука или нека друга врста помоћи? Ово су наизглед једноставна питања, али анализе показују да је баш овај део „слагалице“ онај делић који често недостаје, изгубљен у журби да се крене напред, са неком новом реформом или политиком. Не треба губити из вида, упозоравају стручњаци који су сачинили ову публикацију, да без подршке и подизања капацитета и најбољи план може да „закаже“ баш тамо где је најбитнији да даје резултате – у учионици.

ОД РИЗИКА ДО БАЛАНСА

Образовни системи треба да буду у стању и да решавају унутрашње противречности. Један од примера је настојање да се ојача одговорност, док се истовремено подстичу иновације. У идеалном случају, систем може да има снажне механизме одговорности и динамичне иновативне процесе, али контролни механизми по природи ствари настоје да смањују ризик и грешке, док је експериментисање и прављење грешака од фундаменталног значаја за процес иновација. Налажење правог баланса између ова два елемента је од највећег значаја, а условљено је контекстом и историјом система, као и амбицијама за будућност.

МИСИЈА ОЕБС-А У СРБИЈИ

Амбасадор Петер Буркард, шеф Мисије ОЕБС-а у Србији подсећа је да су младе жене и мушкарци вредни фактори промене и сутрашњи доносиоци одлука, а Лесли Хес, виша саветница за људска права и недискриминацију Мисије ОЕБС-а у Србији води дискусију о начинима да се повећа учешће младих у политици.

Досезање до младих људи је један од кључних аспеката стратегије за комуникације ове Мисије. Мисија организује обуке о борби против дискриминације за лидере општинских канцеларија за младе и води пројекте у циљу повезивања младих људи из целог региона југоисточне Европе. Мисија ради са универзитетима, школама и другим образовним институцијама у Србији.

ZLOUPOTREBA DECE OD STRANE POLITIČKIH STRANAKA: No pasarán!

Nezavisni sindikat prosvetnih radnika Vojvodine najoštrije protestuje protiv zloupotreba dece u promociji političkih stranaka! Vladajuća stranka u Srbiji, stranka koja ima sve mogućnosti da menja i uređuje obrazovni sistem, da promovira znanje i obrazovanje, da edukuje javnost o važnosti istog, čini sve da obesmisli i ponizi i ovo što je od obrazovanja ostalo!

Ovih dana nam sa konferencija za štampu, iz stranačkih prostorija, poručuju da su profesori nesposobni lenjivci koji ne rade sa decom pripremu nastavu za polaganje male mature pa će taj posao sada raditi stranka! Pod obrazloženjem da na taj način žele da pomognu roditeljima, da sačuvaju njihove kućne budžete, pozivaju roditelje i decu da dođu kod njih kako bi ih oni naučili ono što profesori i nastavnici u školama očigledno neće ili ne umeju. Kao stranka koja ima apsolutnu vlast morali su pozvati roditelje da šalju decu u školu gde im se već mesecima organizuju dodatni časovi u cilju pripreme za polaganje male mature. Ti časovi u školi su već BESPLATNI ZA SVU DECU! Te časove u školi drže stručni NASTAVNICI koji su sa tom decom godinama. Ta stranka je MORALA da obezbedi bolje uslove u školama, da bar, ako ništa drugo, plati na vreme putne troškove nastavnicima koji odlaze da pri-

premaju decu. Ta stranka je sa pozicije vlasti morala učiniti sve da se škole modernizuju, da se nastava modernizuje, da učenici budu motivisani, da profesori budu zadovoljni... svašta su morali urediti a oni rade upravo ono što ne bi smeli. Po nama, ovo što čine ima dve namene. Prva je da se preko dece privuku ljudi u političku stranku, što je skandalozna zloupotreba dece u političke svrhe, a drugi razlog je da se u javnosti kreira negativan stav prema nastavnicima i profesorima. Na ovaj način nam svima govore da su profesori neradnici i kada se sledeći put pobunimo zbog kršenja osnovnih prava javnost treba da bude okrenuta protiv nas.

Pozivamo roditelje da dođu sa decom u svoju školu, da pričaju sa svojim nastavnicima, da se raspitaju kada se održavaju časovi pripreme nastave i da upute decu na STRUČNU I BESPLATNU pripremu. Stranku koja se igra integritetom prosvetnih radnika pozivamo da radi SVOJ posao. Njen posao, za slučaj da ne znaju, jeste da uredi obrazovni sistem, da obezbedi uslove za rad a ne da glume školu!

Zrenjanin, 19. maj 2016.

Ranko Hrnjaz, predsednik NSPRV
Dušan Kokot, predsednik GrO NSPRV Zrenjanin

MINISTARSTVO PRAVI PLAN RASTEREĆENJA OSNOVACA:

Verbić: Učenici su preopterećeni nevažnim stvarima

Ministarstvo prosvete dalo je negativno mišljenje o predlogu Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja (ZUOV) kako da se nastavni plan u osnovnoj školi uskladi sa zakonskim ograničenjem, po kojem učenici starijih razreda ne smeju imati više od 25 časova obavezne nastave. Ministar prosvete Srđan Verbić kaže da će ministarstvo na čijem je čelu u naredne dve nedelje izaći sa svojim predlogom za rastećenje đaka, koji neće biti formalno-pravne prirode već suštinski.

data je da imamo više vannastavnih aktivnosti, a da se smanji broj časova i to je razlika u odnosu na diskusiju koja se čula na poslednjoj sednici Nacionalnog prosvetnog saveta" - kaže Verbić.

Kako smo već pisali ZUOV je pripremio dva predloga kako da se nastavni plan uskladi sa zakonom - da drugi strani jezik bude obavezan u petom i šestom razredu, a izborni u sedmom i osmom ili da bude izborni u drugom ciklusu osnovnog obrazovanja. U obe varijante predviđena je drugačija realizacija nastave tehničkog i informatičkog obrazovanja u sedmom i osmom razredu, što znači da bi đaci imali jedan čas nedeljno, plus 30 časova blok nastave na godišnjem nivou.

"Evidentno je da moramo da napravimo nov predlog, koji zahteva uključivanje stručne zajednice, jer ZUOV nema kapacitet da sam reši problem. Mini-

starstvo će u naredne dve nedelje izaći sa predlogom koji će uputiti ZUOV-u kako da se učenici suštinski rasterete, a ne da to bude samo formalno-pravno usklađivanje nastavnog plana i zakona. Radna grupa u Ministarstvu prosvete se time trenutno bavi, a model isprobavamo u nekoliko škola" - ističe Verbić.

Komentarišući predlog da bi fond časova u osnovnoj školi trebalo povećati, ministar kaže da je "istina da su naši đaci malo angažovani, ali to ne treba da rešavamo povećanjem broja časova". "Učenici su preopterećeni nekim stvarima koje nisu neophodne, a nema suštinski važnih stvari. Imamo više nego što je potrebno sedenja u klupama, slušanja predavanja i zapisivanja onoga što diktira nastavnik, a premalo timskog, samostalnog rada i vannastavnih aktivnosti. Samostalni rad se svodi na izradu domaćih zadataka, koji su vrlo diskutabilna kategorija, jer ni danas ne znamo u kojoj meri njihov broj doprinosi postignuću učenika", navodi Verbić i dodaje da bi trebalo smanjiti obim nastavnih programa, a više pažnje posvetiti ključnim kompetencijama đaka.

LIPKOVSKI: POVEĆATI BROJ ČASOVA, NE IZBACIVATI IZBORNE PREDMETE

Predsednik Nacionalnog prosvetnog saveta (NPS) Aleksandar Lipkovski kao rešenje za dugogodišnji nesklad prakse i zakona vidi povećanje broja časova u osnovnim školama sa 25 na 28, čime smatra da bi se okončala i već neko vreme prisutna rasprava u javnosti na temu da li smanjiti broj časova, kako i na uštrb čega. Zakon o osnovnoj školi, naime, koji predviđa najviše 25 časova nedeljno za osnovce viših razreda, godinama se krši jer po nastavnom planu i programu učenici u petom razredu imaju 23 časa, u šestom 25, dok u sedmom i osmom razredu imaju po 27 časova nedeljno.

Ministar prosvete Srđan Verbić tražio je zbog toga od Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja (ZUOV) da predloži rešenje za usklađivanje nastavnog plana i programa sa Zakonom o osnovnoj školi, a zatim je u decembru, u sklopu traženja rešenja, predložio da se veronauka i građansko vaspitanje uče četiri godine, umesto 12 godina i time smanji broj časova do mere koju određuje zakon.

Međutim, veronauka i građansko su predmeti koji su predviđeni drugim zakonom, Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, a gde su izričito pomenuti kao obavezni izborni predmeti.

U ZUOV objašnjavaju da se veronauka i građansko nisu našli u predlogu rastećenja učenika, jer su obavezni izborni predmeti koji su predviđeni Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, odnosno da bi se morao menjati taj zakon kako bi se ovi predmeti "uklonili".

Ono što je moglo da se učini i bez promene zakona jeste da se tehničko vaspita-

nje prebaci u blok nastavu, kao i da drugi strani jezik bude obavezan u petom, ali da bude izborni i sedmom i osmom razredu. "To je jedino što su oni mogli da urade, jer zaista nema mesta u planu i programu. Iz svega toga sledi zaključak koji ja podržavam, da je zakon loš, a ne nastavni plan i program", rekao je Tanjugu Lipkovski i dodao da treba menjati zakon i povećati broj časova sa 25 na 28 nedeljno.

On je dodao da je predlog otišao Ministarstvu prosvete, a da je iz medija saznao da je Ministarstvo prosvete odbacilo predlog ZUOV. "Zakon koji fiksira broj časova na 25 je loš, to je mali broj časova za đake u osnovnoj školi, naročito u starijim razredima osnovne škole. U zemljama EU broj časova u starijim razredima je veći, između 28 i 30 časova", naveo je Lipkovski.

Unutar NPS, kako kaže, pokrenuće se diskusija i ukoliko se svi članovi Saveta slože, uputiće predlog Ministarstvu prosvete, kako bi se promenio Zakon o osnovnom obrazovanju i povećao broj časova za osnovce.

Prvi nastavni plan i program, podseća on, u Kraljevini Jugoslavije predvideo je da učenici četvrtog razreda osnovne škole imaju 27 časova, a danas četvrtici imaju 20 časova nedeljno. "Nastavni plan i program se neće menjati za ovu školsku godinu, jer nemamo vremena za takvu promenu. On može i treba da se menja, ali taj posao zahteva mnogo više vremena nego što imamo. Svako brzo rešenje će biti loše", smatra predsednik NPS. "Problematičan je", kaže, "i odnos opšteobrazovnih i stručnih predmeta u srednjim stručnim školama, jer su opšteobrazovni predmeti zastupljeni samo 30 odsto". "Sve to", zaključuje, "kroz zakone treba menjati".

Moj dom

Dom je mesto gde želimo da se osećamo najsigurnije.

U njega ulažemo i dušu, i novac – oštećenje ili krađa izazivaju višestruke posledice. Da biste uživali u sigurnosti svog doma, ne brinući o tome „šta bi bilo kad bi bilo“, nabavite polisu osiguranja „Moj dom“ kojom ćete obezbediti pokriće za štete nastale u svom stanu ili kući, na stvarima domaćinstva, ili se zaštititi od odgovornosti za štetu ka trećim licima.

Paket osiguranja zavisi samo od kvadrature Vašeg stana ili kuće.

Sa nama je Vaš dom u sigurnim rukama

Osiguranje kuća, stanova i članova domaćinstva

od **11** RSD
DNEVNO
za dvoje odraslih i dvoje dece uz sve uključene rizike

10% POPUST
na ugovorenu premiju

Unesite u online kalkulator broj kvadrata i moći ćete da vidite koja pokrića Vam nudimo i kolika je premija osiguranja. Da biste postali vlasnik polise, dovoljno je da popunite elektronsku ponudu i da obračunatu premiju uplatite uplatnicom.

Mi ćemo Vam u najkraćem roku dostaviti polisu osiguranja i – bez komplikovane procedure – preuzeti Vašu brigu na sebe.

PODIGLA SE "KUKA I MOTIKA" NAŠE NAUKE

Piše: Vladica Cvetković*

Za oko 18.000 istraživača u Srbiji došao je kraj dvonedeljno neizvesnosti – vlada je poništila konkurs za novi projektni ciklus, koji je prethodno bilo raspisalo Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja. Nije bilo nedoumice o tome ko je jači, vlada ili njeno ministarstvo, ali je dilema ko je bio u pravu ostala. Ona se vidi u izjavama i komentarima koji dolaze sa raznih nivoa i nauke i politike. Možemo da pretpostavimo koliko su tek zbunjeni oni koji imaju samo površnu predstavu o tome ko se, zašto i za čiji račun danas bavi naukom u Srbiji.

Za mene je odluka o poništavanju konkursa loša i jedino što mi se manje sviđa jeste sam konkurs. Odluka vlade je došla kao pesni-ko, kao rešenje bez velike rasprave i izraz neumoljive sile jačega. Ona pokazuje kakav je politički tretman nauke i visokog obrazovanja u Srbiji, što bi kod svakoga iz ovog sektora trebalo da izazove makar nelagodnost. S konkursom je drugo, on je loš zato što je njegova suština promašena i zato što je sam po sebi bio nemoguća misija. Zato ga nije trebalo ni raspisivati.

Problem je što je i ovaj konkurs istovremeno imao takmičarski i socijalni karakter. Kao kad bi se organizovalo prvenstvo u kojem najbolji tim pobeđuje, ali pri tom niko ne gubi i ne ispada iz lige. U ovoj protivrečnoj kombinaciji socijalni faktor po pravilu biva jači od takmičarskog, što se pokazalo u svim ranijim ciklusima za finansiranje nauke u Srbiji. Svaka sličnost naših konkursa s procesom pravog nadmetanja naučnih projekata u Evropi prestaje već na prijavnom formularu, sve ostalo je različito. Možda i najbolja ilustracija našeg kvaziprojektnog sistema jeste to kako se kod nas obrazuju naučni timovi. I ovoga puta najvažnije pitanje bilo je „ko će s kim“, čime je aktivirana prava pijaca istraživača, na kojoj se jedni bezuslovno nude, drugi pokušavaju da kalkulišu, a treći se drže gordo s namerom da izvuku dodatnu korist. Na ovoj tužno-komičnoj istraživačkoj berzi, gde suva egzistencija uvek ide

ispred nauke, mogle su se čuti i rečenice koje zvuče apsurdnije od one koju izgovara Homer Simpson, kada je suočen s otmičarima: „Nemojte mene, ja imam ženu i decu – uzмите njih!”

Postavlja se pitanje: zašto i ovakav kakav jeste – pola konkurs, a pola bal pod maskama – konkurs ovoga puta ipak nije prošao mirno, kao što je bilo ranije? Najpre, u poslednjih nekoliko godina broj istraživača u Srbiji skoro da je udvostručen, dok je budžet za nauku ostao isti, što smo nedavno čuli i od ministra Verbića. Ali, ako za ovu „gužvu“ oni koji su osmislili ovogodišnji konkurs nisu bili odgovorni, za nešto ipak jesu. Umesto da konačno raspletu ovu neprirodnu mrežu od nazovi takmičenja i pukog preživljavanja, oni su je još više zamrsili. Naročito što su ovoga puta, doduše opet samo na papiru, za nijansu izostrili onaj takmičarski profil konkursa. To je bilo previše. Uplašena „kuka i motika“ srpske nauke se podigla, verovatno su ubrzo zazvonili i telefoni nekih političara i tako je došlo do već poznatog ishoda.

A da li i kako ova mreža uopšte može da se rasplete? Mislim da može, tako što bi se najveći deo budžeta, bez obzira na to koliko je mali, zaista usmerio na osiguranje kontinuiteta naučnog rada na institutima i univerzitetima, odnosno na institucionalno finansiranje. To se ne radi pod okriljem priče o izvrsnosti – u stvari, mislim da sve dok se ne uprостоji finansiranje nauke, u Srbiji nije pristojno ni insistiranje na izvrsnosti – već kroz jedan drugačiji filter koji prepoznaje one najbolje koji bi ostali i bez institucionalnog finansiranja. Preostali deo novca, neka to bude i samo deseti deo budžeta, mogao bi da se iskoristi za pravi takmičarski konkurs – za konkurs bez pardona i s najvišim mogućim kriterijumima. Naravno, i ovo bi u izglednoj nauci Srbije opet dovelo do bune među istraživačima. Verovatno bi opet zvonili telefoni, možda bi čak i ishod bio isti, ne znam. Znam samo da bi to onda bila borba u kojoj bi bilo vredno učestvovati.

*Redovni profesor Rudarsko-geološkog fakulteta i dopisni član SANU

OSTAVITE INSTITUTE DA RADE SVOJ POSAO

Piše: Prof. dr Aleksandar Fatić

Posle višemesečne agonije, Vlada Srbije je poništila konkurse za naučne projekte koje je raspisalo Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, a koji je antagonisao naučnu zajednicu u Srbiji, doveo do podela koje, bar naizgled, nikad ranije nisu viđene, i zapretio da faktički dovede do ukidanja velikog dela srpske nauke.

Iako su u debati o konkursu izneseni mnogi validni argumenti koji su ukazali na njegovu nezakonitost i neodrživost, a emocije je koje su prisutne na obe strane razumljive, treba, pravednosti radi, istaći da je rešenje nastale situacije vrlo jednostavno, i nalazi se prosto u poštovanju demokratskog poretka i institucija sistema.

Problemi u nauci datiraju unazad do, čini mi se, 2002. godine i tadašnje Vlade, kada je u srpski naučni sistem uvedeno takozvano projektno finansiranje nauke, a neustavno i nezakonito ukinuto institucionalno finansiranje naučnih institucija. Razlika je u tome što institucionalno finansiranje podrazumeva da država, shodno svojim mogućnostima i proceni potreba, finansira naučni rad u različitim naučnim institucijama na godišnjem nivou, a organizacija tog rada, konkretni ljudi koji se zapošljavaju, razvijanje projekata i ostale aktivnosti samih naučnika su, kao svuda u razvijenoj svetu, posao samih naučnih institucija. Projektno finansiranje u „našoj“ verziji, s druge strane, podrazumeva da nema institucionalnog finansiranja, da su institucije (naučni instituti) čiji je osnivač država, lišene svoje normalne budžetske podrške, da one „lebe u vazduhu“ i svakih nekoliko godina se takmiče, zajedno sa fakultetima, koji imaju normalno, institucionalno finansiranje, za neka sredstva iz „konkursa“ kako bi preživeli.

Ovaj drugi sistem je bez predsedana u razvijenoj svetskoj nauci. Tamo gde postoji projektno finansiranje, postoji i institucionalno finansiranje. Institucije imaju normalne plate, a njihovi zaposleni redovan, ustavom zagarantovan status zaposlenih, i onda sve one mogu, kada postoje sredstva, konkurisati za dodatne projektne fondove koji se dodeljuju s vremena na vreme.

Tadašnja Vlada Srbije 2002. godine je, kršeći ustavna načela ravnopravnosti svih građana, prava na rad i zabranu diskriminacije, naučnim institutima prosto – ukinula egzistenciju, kao da oni nisu državne ustanove. Nešto kasnije, u mandatu naredne Vlade,

uveden je sistem vrednovanja nauke koji se, bar u to vreme, mogao opisati kao pomodarstvo viđeno iz voza u pokretu: naučnicima je, kao pekarima i obučarima, nametnuto da moraju svake godine „proizvoditi određeni broj naučnih radova“. Rezultat je, naravno, bio predvidiv i neizbežan, i zahvatio je i fakultete, i institute: ogromna produkcija radova čija se vrednost i upotrebljivost mogu dovesti u sumnju.

Da stvari budu još neverovatnije, Ministarstvo nauke je preuzelo potpuno neverovatne ingerencije da ljudima poime određuje plate, da određuje ko se može zaposliti u kom institutu, a ko ne može, a sve je kulminiralo time što je Ministarstvo osnovalo tela koja su odlučivala o izborima u naučna zvanja, o tome koje naučne publikacije su dobre, a koje manje dobre, i niz drugih funkcija koje su nespojive sa fundamentalnim demokratskim načelima autonomije struke i integriteta naučnika. Ni jedna zemlja u kojoj jedan organ administrativne vlasti odlučuje o pitanjima iz merituma same nauke nije ostvarila velike naučne rezultate. Rezultat ovog stanja je duboka kriza sistema državnog administriranja nauke, a razlog za krizu je što država ne bi ni smela do te mere da administrira nauku.

Rešenje je krajnje jednostavno. Ono se sastoji u poštovanju Ustava i zakona. Potrebno je da se perverzije koje već deceniji i više uništavaju srpsku nauku ukinu i da se vrati sistem koji postoji u svim stabilnim zemljama, a to je institucionalno, redovno finansiranje naučnih ustanova.

Institute treba ostaviti da rade svoj posao, sa onoliko para koliko država ima, i da se snalaze kako znaju na tržištu, kao i sve ostale ustanove u Srbiji.

Konkurs za istraživačke fondove treba raspisati ravnopravno za sve, ako postoje fakultativni fondovi za to.

Ne može se demokratski zakonito jednoj kategoriji građana oduzeti egzistencija, ravnopravnost i pravo na rad, da bi se raspisivao „konkurs“ za ostale kategorije građana, od plata te kategorije građana čija je to osnovna delatnost. Upravo to je učinila Vlada 2002. godine, i stvorila sistem neprave koji, iako je neodrživ, traje do danas.

Nauka je osnovna delatnost instituta, kao što je lečenje osnovna delatnost bolnica. Nauka nije osnovna delatnost fakulteta, nego dopunska delatnost. Osnovna delatnost fakulteta je nastava. Ukidanje finansiranja instituta da bi se dale finansije za nauku fakultetima

isto je što i ukidanje finansija bolnicama da bi se dale finansije medicinskim fakultetima. Iako se i zaposleni na medicinskim fakultetima bave lečenjem, to nije njihova osnovna delatnost. Kao što država ne može bez bolnica, tako ne može ni bez nauke, i to kao osnovne delatnosti. Nauka nije hobi, ni zanimacija. Ona je ozbiljna, temeljna oblast razvoja jednog društva koju ne može određivati ni Vlada, ni bilo koje ministarstvo, nego nauka sama. Upravo zato postoji međunarodno ustanovljen princip autonomije nauke, koji se u Srbiji uopšte ne poštuje.

Ministarstvo prosvete i nauke treba da se bavi obezbeđivanjem materijalnih uslova za razvijanje nauke i vršenjem funkcije nadzornog organa nad univerzitetima i institutima, što je njegova ustavna uloga. Ono niti može, niti bi smelo, da se bavi poimeničnom kadrovskom politikom, bilo na univerzitetima, bilo u nauci, izborima u naučna zvanja, stručnim ocenama publikacija i sličnim stvarima. Za to nauka treba da formira sopstvena tela i da organizuje procene u skladu sa budžetskim primanjima koja opredeli država, na potpuno isti način na koji to čine i univerziteti.

Većina ljudi u Srbiji uopšte ne zna da univerziteti imaju autonomiju, a da se autonomija instituta uopšte ne priznaje, te da organ izvršne vlasti, ministarstvo, određuje ko će raditi u nekom institutu i u kom će statusu biti. To je potpuno neprihvatljivo i nedemokratska praksa koja doводи do kontraproduktivnih rezultata.

Na kraju, kratak komentar povodom licitiranja koja su se pojavila u medijima o tome ko treba da bude ministar prosvete i nauke. Smatram da cilj razvijanja pristojne države treba da bude stanje u kome je potpuno nebitno ko je ministar prosvete i nauke. Potreban je sistemski pristup. Krivac za postojeće stanje je neustavan i nezakonit sistem čije su potencijalne žrtve i aktnelni ministar, i sami naučnici. Taj sistem je napravio neko ko se izvukao od posledica svojih neodgovornih i teških grešaka u razvijanju naučne politike u Srbiji, a cenu, kao što to često biva, može platiti neko ko je u osnovi neudržan.

Pristojna država menja loša sistemska rešenja umesto da žrtvuje pojedince, bez obzira na to da li su oni naučnici, administrativni radnici, ili ministri. Sistemsko rešenje je dostupno, jednostavno i efikasno u ovom slučaju. Poštovanje Ustava i zakona je ne samo imperativ u demokratskom društvu, ono je, ponekad, čudo u rešavanju veštački stvorenih sistemskih problema.

*Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Univerzitet u Beogradu

НА ПОМОЛУ РЕШЕЊЕ ЗА НЕПОСТОЈЕЋА ЗВАЊА?

Неусклађеност звања и занимања
(Наставак са стр. 1)

На дневном реду наредне седнице Националног савета за високо образовање наћи ће се предлог за допуна листе звања, која нису обухваћена постојећим правилником и практично нигде нису препозната. Предлог је добио зелено светло Конференције универзитета Србије (КОНУС) и прослеђен је Националном савету за високо образовање, који по закону утврђује листу стручних, академских и научних назива. Тиме би коначно требало да буде решен вишегодишњи проблем студената, који су уписали и завршили акредитоване студијске програме и притом стекли звања која - не постоје.

Мастер професор предметне наставе, мастер конзерватор, мастер политиколог студија Југоисточне Европе, мастер спортске и терапијске физичке активности, мастер религиолог, доктор наука - интелигентни системи, само су нека од звања стечена на Београдском универзитету, за које се тражи допуна постојеће листе. Члан Националног савета за високо образовање Миодраг Поповић каже да се у предлогу за допуна постојећег Правилника о листи стручних, академских и научних назива налази више од 30 студијских програма са одговарајућим звањима. Највише их је са Београдског универзитета и углавном је реч о интердисциплинарним мастер студијским програмима, један програм је са Универзитета уметности и још неколико са Новосадског универзитета. Како сазнајемо, на последњој седници Савета речено је да ће наредна бити одржана 23. јуна, али званичан позив члановима још није стигао. Поповић додаје и да је став Националног савета да поменути спорни члан три треба избацити из правилника.

Проф. др Ендре Пап, члан Националног савета за високо образовање, каже да постојећа листа стручних, академских и научних назива у наредном периоду треба да се систематизује и да се усклади са занимањима која постоје на тржишту рада. „Ту постоји диспропорција и намера Савета је да се све то усклади. Постојећа листа звања мора да се пречисти, јер су у међувремену звања само додавана“, каже Пап.

ВЕРБИЋ: ЗА МАЊЕ ЧАСОВА, А ВИШЕ АНГАЖМАНА

Министар просвете Срђан Вербић каже да су ђаци у основним школама преоптерећени часовима па и домаћим задацима, али не и учењем и да је неопходно више ваннаставних активности. По речима Вербића, кроз ваннаставне активности код деце треба развијати кључне компетенције. Треба радити на томе да побољшају свој речник, развијају способности комуникације и јавне презентације, као и стварање тимског духа. „Тога на часовима данас нема. Нама је неопходно да, осим часова, имамо више ваннаставних активности које треба да се одвијају у школи, али њих не треба стављати у форму од 45 минута“, рекао је Вербић. Ђаци су, наставља он, осим броја часова оптерећени и домаћим задацима и не постоји никакав основ да се тако ради. Министар се нада да ће се радна група, која ради на предлогу растерећена ученика великог броја часова у основној школи, позабавити и предлогом колико ђаци треба да имају домаћих задатака.

Један од предлога растерећења наставе експериментално је спроведен у Основној школи „Зага Маливук“ у Београду где су ђаци учили једну лекцију из угла три предмета и са три наставника. Вербић појашњава да праксе нема довољно у школама и да је циљ био да се омогући настава где би два, три наставника заједнички држала час и обрађивала мултидисциплинарне теме, што неупоредиво више ангажује ученике. Како би такав вид наставе заживео у пракси, Вербић каже да ће се расписати јавни позив за десет или 15 школа, које имају довољно капацитета и показују довољно интересовања да се у наредној школској години ради по том моделу. Подсетимо, поједини предмети као што су веронаука, грађанско васпитање и други страни језик остаће обавезни изборни предмети у основним школама.

УПИСИ НА ДРЖАВНИМ ФАКУЛТЕТИМА ОД 22. ЈУНА ДО 14. ЈУЛА

Школарина за стране студенте
од 1.000 до 3.600 евра

Уписна трка на државним факултетима у Србији траје од 22. јуна до 14. јула. Право на буџетско студирање у Србији имају и припадници српске националне мањине из суседних земаља, Мађарске, Румуније, Бугарске, БЈР Македоније, Албаније, БиХ, Републике Српске, Словеније, Хрватске и Црне Горе, и то под истим условима као и држављани Србије. Приликом пријављивања на конкурс, припадници националне мањине из суседних земаља треба да предају нострификована школска документа или потврде о томе да је започета нострификација. Кандидати своју националну припадност – српску, потврђују писаном изјавом овереном у општинском органу места сталног пребивалишта или на појединим факултетима који траже да се изјава тамо потпише и не мора бити оверена.

Држављанин Србије који је претходно образовање, или део средње односно основне школе, завршио у иностранству, може се уписати на студијски програм на нашим државним универзитетима ако му се призна стечена страна школска исправа у складу са законом и посебним општим актом универзитета. Уколико поступак нострификације није окончан, ти кандидати уз пријаву подносе потврду о томе да је поступак у току.

Страни држављани такође могу да се упишу на све студијске програме на државним факултетима под истим условима као и држављани Србије, али плаћају школарину која је знатно већа од оне коју плаћају наши бруцоши. Приликом пријављивања на конкурс, неопходно је поднети нострификовану диплому о завршеној средњој школи, а пре уписа страни држављанин је дужан да факултету поднесе доказ да је здравствено осигуран за школску годину коју уписује, као и да познаје српски или језик на којем се студијски програм изводи.

Школарина за стране студенте на факултетима Универзитета у Новом Саду је различита. Тако за упис на Факултет техничких наука, Филозофски, Медицински, Природно-математички, Пољопривредни факултет 2.000 евра. За Економски факултет Универзитета у Новом Саду страници треба да плате 1.900 евра, за Правни 1.200, а за Грађевински факултет у Суботици, Академију уметности у Новом Саду, Факултет спорта и физичког васпитања и Технички факултет „Михајло Пупин“ у Зрењанину 1.500 евра. Школарина страних студената за упис Технолошког факултета је 3.000 евра, стоматологије и фармације на Медицинском факултету 3.600, а оптометрије на ПМФ-у 3.500. За Учитељски факултет на мађарском језику у Суботици школарина за стране студенте је 2.300 евра, а на Педагошком факултету у Сомбору 1.000.

Особе с инвалидитетом полажу пријемни испит на начин прилагођен њиховим могућностима и њима доступном облику, а у складу с објективним могућностима факултета. Да би се то право остварило, потребно је да се писмено образложи на који начин је потребно прилагодити полагање пријемног испита и то образложење доставити приликом пријаве на конкурс.

ДОВОЉНО МЕСТА ЗА УПИС ОСМАКА У СРЕДЊЕ ШКОЛЕ

За око 70.000 осмака у Србији има довољно места у средњим школама за овогодишњи упис, подаци су Министарства просвете, науке и технолошког развоја. „Обезбеђено је 77.000 места у средњим школама у Србији“, рекла је Марија Крнета из тог министарства гостујући на РТС-у. Према њеним речима, ове године је у понуди још један образовни профил - оператер израде намештаја. „Овај профил се у последње две године формира и образује на захтев послодавца. То значи да они који то заврше имају веће шансе да нађу посао. За медицинске школе квоте за упис су остале исте, док ће за економске школе бити десет одељења мање на нивоу Републике“, рекла је Крнета.

Рекавши да је није реч о драстичном смањењу броја одељења у економским школама, Крнета је навела да ће најуспешнији ученици и даље уписивати жељене школе. „Једна од новина ове године је уписни праг који је донет да би се обезбедила успешност даљег школовања ученика. Он важи само за гимназије и четворогодишње профиле. Тај праг је 50 поена за могућих 100 поена“, истакла је она.

PLATE „PRESKOČILE“ GRANICU I RASTU

• Martovska plata u Vojvodini za 1.825 dinara manja od republičke • U Bačkoj Palanci najdeblje koverta, u Kovačici „sića“ • Javna preduzeća povećala plate pre izbora • Najveći skok plata u Adi • Obrazovanje gotovo 12 odsto ispod proseka

Prosečna zarada (bruto) isplaćena u martu 2016. godine iznosila je 63.029 dinara. U odnosu na prosečnu zaradu isplaćenu u februaru 2016. godine, nominalno je bila veća za 2,9%, a realno veća za 3,0%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa (neto zarada) isplaćena u martu 2016. godine iznosila je 45.870 dinara. U poređenju sa prosečnom zaradom bez poreza i doprinosa isplaćenom u februaru 2016. godine, nominalno je bila veća za 3,2% i realno je veća za 3,3%. Martovska prosečna neto plata u Vojvodini iznosila je 44.045 dinara i bila je 1.825 dinara manja od republičke. Najveća prosečna neto plata u Vojvodini ostvarena je u Južnobačkoj oblasti – 49.127 dinara. Drugi najveći prosek prošlog meseca u Vojvodini ostvaren je u Južnobačkoj oblasti – 46.600 dinara, zatim Srednjobanatskoj – 40.427, pa Srednjobačkoj – 40.383, Sremskoj – 39.406, Zapadnobačkoj – 38.492 i Severnobačkoj 38.526 dinara. Statistički podaci pokazuju da samo dve oblasti u Vojvodini, Južnobačka i Južnobañatska, imaju u martu prosečnu neto zaradu veću od republičkog i vojvodanskog proseka, dok preostalih pet imaju manju.

Najveća zarada prošlog meseca zabeležena je u Bačkoj Palanci – 65.860 dinara – i ona je 34,4 odsto veća nego u istom mesecu prošle godine. Prosečna neto zarada u martu u Vršku bila je 52.636, u Pančevu 51.709, Novom Sadu 51.434, Beočinu 48.933, Pećincima 48.691, Apatinu 47.215, Zrenjaninu 42.600 i Sremskoj Mitrovici 41.350 dinara. Od deset najvećih opština u Vojvodini, u sedam je prosečna neto zarada prošlog meseca bila veća od republičke i pokrajinske, dok je u preostalih 48 bila manja.

Najmanju prosečnu platu prošlog meseca primili su zaposleni u opštini Kovačica – svega 26.626 dinara. Njihova prosečna zarada je 19.234 dinara manja od republičkog proseka i 17.409 dinara od pokrajinskog. Zaposleni u opštini Alibunar imaju prosek za mart od 28.054, u Irigu – 28.628, Sečnju – 31.517, Baču – 31.799, Bačkom Petrovcu – 31.994, Čoki – 32.237 i Titelu – 32.579 dinara.

Ukoliko se posmatraju statistički podaci, martovska prosečna neto zarada najveći pad beleži u opštini Kovačica jer iznosi 74,2 procenta februarske prosečne plate, koja je bila 28.841 dinar. Veliki pad martovske neto zarade u odnosu na februarsku beleži se i u opštini Irig, gde je prošlog meseca plata bila 76,7 odsto februarske. Februarski prosek u toj opštini bio je 31.072 dinara. U opštini Čoka takođe se beleži pad martovske zarade, i to od 13 procenata. Februarski prosek u toj opštini iznosio je 33.194 dinara.

Period januar-mart 2016/ januar-mart 2015. godine

Prosečna zarada isplaćena u periodu januar-mart 2016. godine, u poređenju sa prosečnom zaradom isplaćenom u periodu januar-mart 2015. godine, nominalno je veća za 4,5%, a realno je veća za 3,0%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa isplaćena u periodu januar-mart 2016. godine, nominalno je veća za 4,5 i realno je veća za 3,0% u odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u periodu januar-mart 2015. godine.

U Srbiji (u odnosu na EU) hrana jeftinija 26 odsto, ali plata tri puta manja

Hrana u Srbiji je za 26 odsto jeftinija nego u Evropskoj uniji, ali zato je prosečna plata tri puta manja, pokazuje poslednji izveštaj Evropskog statističkog zavoda. S druge strane, potrošači ne veruju, jer smatraju da kupci u našoj zemlji namirnice plaćaju više nego u Evropi. Za iće i piće manje od nas izdvajaju Makedonci, dok mi delimo isto mesto sa Bosnom i Hercegovinom, sa po 74 odsto evropskog proseka. Naši južni susedi hranu plaćaju najmanje u celoj Evropi, za 42 odsto manje nego u EU, Poljaci za 39 odsto, Rumuni za 32 odsto, a Bugari za 30 odsto. Nešto skuplji od nas su Crnogorci, gde su cene osnovnih namirnica za 23 odsto niže nego u EU.

Podaci „Evrostata“ nam, međutim, gotovo ništa ne znače ukoliko ne uzmemo u obzir i drugu stranu medalje, to da su nam plate među najnižim u regionu. Trebalo bi, podsećajući potrošači, imati u vidu i to da građani Srbije za hranu odvajaju više od 40 odsto svojih primanja, dok se u Evropi za iće i piće daje do 15 odsto zarade.

Predsednik Pokreta potrošača Beograda Petar Bogosavljević kaže da postoji nekoliko nedoumica kod ovakvih podataka. „Prvo, nisam siguran koliko su naše metode istraživanja potrošačke korpe usklađene sa metodama Evropske unije. Postoje određene razlike i nedorečenosti. Pitanje je prvo trgovinskog foruma gde se namirnice kupuju, jer cene zavise i od veličine i od lokacije“, objašnjava Bogosavljević. „Naša saznanja su da dosta namirnica potrošači u Srbiji plaćaju više nego oni u EU. Na primer, odeća i obuća je jeftinija u Evropi, a meso u Nemačkoj. Drugi problem je još jednostavniji za interpretaciju, a to je koliko nekih namirnica može da se kupi za prosečnu platu. Na taj način dolazimo do druge dimenzije tih podataka. Kupovna moć potrošača u Srbiji četiri do pet puta je manja nego u Nemačkoj i sedam do osam puta manja nego u Švajcarskoj. A kupovna moć je jedini pokazatelj. Sve ostalo su vštački izvedeni podaci bez značajne upotrebne vrednosti“, kaže Bogosavljević.

Prema podacima „Evrostata“, u Srbiji su ubedljivo najjeftiniji struja, gas i druga goriva. U Srbiji su cene alkoholičnih pića i cigareta na 53 odsto evropskog proseka. „Evro ne vredi isto ovde i u evropskim metropolama, jer ukoliko se uzmu u obzir troškovi života, 400 evra u Srbiji vredi kao 800 evra u Parizu ili Madridu“, ističu ekonomisti. Osim plata, da bismo pravilno poredili stanje ekonomije, nužno je u obzir uzeti i bruto društveni proizvod kao jedan od pokazatelja, a tu stojimo veoma loše.

Period	Zarade u prosveti i republički prosek					
	Prosečne zarade			Pro. zar. bez poreza i doprinosa		
	Ukupno RS	Obrazovanje	Indeks (3:2)	Ukupno RS	Obrazovanje	Indeks (6:5)
I	2	3	4	5	6	7
IX 2015	60.503	55.301	91.40	43.925	39.799	90.61
X 2015	60.767	54.644	89.92	44.124	39.376	89.24
XI 2015	60.913	58.974	96.82	44.166	42.370	95.93
XII 2015	70.763	59.894	84.64	51.485	43.069	83.65
I 2016	55.763	55.190	98.97	40.443	39.696	98.18
II 2016	61.279	55.754	90.98	44.450	40.101	90.22
II 2016	63.029	56.238	89.23	45.870	40.524	88.35

	Zarade				Neto zarade			
	III 2016	I-III 2016	III 2016 II 2016	I-III 2016 I-III 2015	III 2016	I-III 2016	III 2016 II 2016	I-III 2016 I-III 2015
Republika Srbija	63029	60034	102,9	104,5	45870	43596	103,2	104,5
Srbija - Sever	70220	66495	103,3	104,4	51192	48347	103,8	104,4
Beogradski region	79380	75141	103,8	106,1	57973	54699	104,4	106,1
Region Vojvodine	60566	57169	103,2	102,4	44045	41496	103,5	102,4
Zapadnobački okrug	52987	49444	102,9	100,3	38492	35828	103,1	100,2
Južnobañatski okrug	64449	61772	101,1	100,2	46600	44695	100,9	100,0
Južnobački okrug	67257	62491	104,7	103,0	49127	45468	105,4	103,1
Severnobañatski okrug	53158	50813	102,1	104,0	38516	36811	102,1	104,1
Severnobački okrug	55795	53642	104,5	103,9	40383	38853	104,5	104,0
Srednjobanatski okrug	55857	53353	102,8	104,0	40427	38651	102,5	104,0
Sremski okrug	54147	51450	101,5	101,9	39406	37360	101,9	102,0
Srbija - Jug	53356	51433	101,8	104,9	38712	37270	102,0	104,9
Reg Šumadije i Zap Srbije	52107	50101	102,1	103,9	37901	36409	102,3	103,9
Reg Južne i Istočne Srbije	54882	53050	101,5	106,1	39702	38314	101,6	106,0
Reg Kosovo i Metohija	-	-	-	-	-	-	-	-

Prosečne zarade po zaposlenom u Republički Srbiji, po delatnostima	Zarade		Neto zarade	
	III 2016	I-III 2016	III 2016	I-III 2016
Ukupno	63029	60034	45870	43596
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	51533	50667	37255	36640
Rudarstvo	106615	102075	76034	72813
Prerađivačka industrija	59340	56740	43362	41346
Snabd. el. energijom, gasom i parom	113370	104177	80529	74142
Snabd. vodom i upravljanje otp. vodama	55125	54305	39890	39261
Gradevinarstvo	53650	53892	39084	39146
Trg. na vel. i malo i popravka mot. vozila	49918	47448	36959	34931
Saobraćaj i skladištenje	63983	61613	46649	44740
Usluge smeštaja i ishrane	38319	37012	28280	27302
Informisanje i komunikacije	114372	104985	86420	79306
Finansijske delatnosti i delatnost osig.	108415	105614	79171	76684
Poslovanje nekretninama	70157	66673	50539	48145
Stručne, naučne, inf. i tehničke delatnosti	94780	92280	70537	68323
Adm. i pomoćne uslužne delatnosti	48005	49367	34848	35790
Državna uprava i obavezno soc. osiguranje	67557	64394	48530	46249
Obrazovanje	56238	55727	40524	40107
Zdravstvena i socijalna zaštita	57238	51315	41313	36968
Umetnost; zabava i rekreacija	52291	50831	37909	36971
Ostale uslužne delatnosti	44730	43390	33259	32174

Period mart 2016/mart 2015. god.

Prosečna zarada isplaćena u martu 2016. godine nominalno je veća za 6,6% i realno je veća za 6,0% od prosečne zarade isplaćene u martu 2015. godine. Prosečna zarada bez poreza i doprinosa isplaćena u martu 2016. godine nominalno je veća za 6,4% i realno je veća za 5,8% u odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u martu 2015. godine.

Elem, rast zarada u martu je bio izrazit i iznosio je 6,4 odsto čemu su najviše doprinele plate u javnim državnim preduzećima s rastom od 11,9 odsto i javna lokalna preduzeća s rastom od 4,3 odsto. „U januaru i februaru nije bilo povećanja pa je pitanje šta je uzrok tog rasta zarada. Pitanje je da li su to izbori i da li će ti troškovi uticati na povećanje budžetskih troškova u narednom periodu“, ocenio je poznati ekonomista Stojan Stamenković.

Ako se poredi prosečne zarade ovog marta i lanjskog, najveći porast beleži se u opštini Ada – 13,8 procenta. Za tom opštinom sledi skok u Indiji – 11 odsto, Novom Kneževcu – 10,4, Temerinu – 8,1, Kanjiži – 7,5 i Plandištu – 7,1.

Колективним уговором могу се предвидети већа права представника синдиката

Питање: Да ли се колективним уговором могу предвидети већа права представника репрезентативних синдиката и/или представника синдиката потписника колективног уговора у односу на права представника осталих синдиката?

Одговор: Колективним уговором могу се предвидети већа права представника репрезентативних синдиката и/или представника синдиката потписника колективног уговора од права представника осталих синдиката код послодавца. То је било учињено у неким одредбама Општег колективног уговора („Службени гласник РС“, бр. 50/08, 104/08 и 8/09), који је престао да важи, као и у одредбама појединих посебних колективних уговора.

Међутим, незаконита је одреба колективног уговора којом се права која су законом призната свим синдикалним организацијама и њиховим представницима признају само репрезентативним синдикатима или синдикатима потписницима тог колективног уговора.

Такав је случај, на пример са појединим одредбама Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика („Службени гласник Републике Србије“, број 21/15).

Примера ради, тај колективни уговор у члану 54. став 2. утврђује обавезу установе да представнику репрезентативног синдиката омогући да присуствује седницама органа управљања, иако Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, бр. 72/09, 52/11 и 55/13) то право признаје свим, а не само репрезентативним, синдикатима у установи (члан 57. став 3).

Ипак, не треба заборавити да нерепрезентативним синдикатима и њиховим представницима колективним уговором и не могу бити одузета права која су им законом призната. То значи да су такве одредбе колективних уговора без значаја и послодавац је дужан да их занемари и да примени законске одредбе.

Директор нема право да председнику синдиката смањи проценат радног времена

Питање: Да ли директор школе има право да председнику синдиката у школи умањи проценат радног времена због смањеног фонда часова предмета из којег тај запослени изводи наставу?

Одговор: Одговор је одричан.

Посебан колективни уговор за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика („Службени гласник РС“, број 21/15) у члану 60. став 1. битно је појачао заштиту представника запослених у односу на заштиту коју пружају одредбе члана 188. Закона о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13 и 75/14). Према одредби тог општег акта, послодавац не може да откаже уговор о раду, нити на други начин да стави у неповољан положај (распоређивање на друге, мање плаћене послове, распоређивање у другу организациону целину, упућивање на рад у друго место рада, упућивање на рад код другог послодавца, проглашавање технолошким вишком) представника запослених (председника синдикалне организације, синдикалне подружнице, синдикалног повереника, чланове органа синдиката, председника окружног, градског, покрајинског и републичког одбора), за време обављања функције и по престанку функције, у складу са законом.

Из поменутих одредаба произлази недвосмислен закључак да представник запослених, уколико поступа у складу са законом, општим актом и уговором о раду, није заштићен само од отказивања уговора о раду, него и од свих других поступака којима се ставља у неповољан положај, поступака којим се његов положај погоршава. Да ли се положај представника запослених погоршава ако му се смањи проценат радног времена? О томе не може бити никаквог спора – запослени којем се смањује проценат радног времена долази због тога у неповољнији положај, у најмању руку због тога што ће примати мању зараду, односно плату. Следи коначан закључак да директор школе нема право да председнику синдиката у школи смањи проценат радног времена.

Послодавац без писаног пристанка не сме умањивати зараду запосленог ради плаћања синдикалне чланарине

Питање: Молимо вас за став о томе да ли послодавац који од плате запосленог одбија синдикалну чланарину на основу приступнице синдикату, која садржи изјаву да му се одбија синдикална чланарина, треба да поступи по накнадном захтеву запосленог да послодавац прекине са одбијањем чланарине, без одговарајућег акта о иступању из синдиката (иступница, потврда надлежног органа синдиката).

Наше питање је да ли се престанак (изјава) запосленог у смислу члана 123. Закона о раду може посматрати независно од акта којим се утврђује правни основ потраживања према запосленом (чланство у синдикату, од-

лука о накнади штете послодавцу и слично), односно да ли се већ дат престанак може опозвати накнадном изјавом.

Одговор: При давању одговора на ваше питање поћи ћемо најпре од одредаба члана 207. Закона о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13 и 75/14).

Према ставу 1. тог члана, запослени постаје члан синдиката потписивањем приступнице – не помиње се плаћање чланарине као услов за чланство.

Према ставу 2. истог члана, да би постојала обавеза послодавца да одбија износе од зараде на име синдикалне чланарине, неопходан је престанак запосленог за то, дат у писменој форми. Мишљења смо да запослени може одустати од престанка на наплату синдикалне чланарине из своје зараде. Одустанак мора бити дат у писаној форми и производи дејство од дана предаје писане изјаве послодавцу.

Напомињемо да ако запослени поднесе писану изјаву о иступању из синдиката, то самим тим значи и престанак обавезе плаћања синдикалне чланарине. С друге стране, ако запослени поднесе само писану изјаву да не жели да му се синдикална чланарина наплаћује из зараде, то не мора значити и престанак чланства у синдикату – та последица ће зависити од општег акта синдиката. У овом случају синдикална организација може искључити запосленог из свог чланства. Али, то се послодавца не тиче – реч је о односу синдикалне организације и њеног члана. Послодавац без писаног пристанка запосленог не сме умањивати његову зараду ради плаћања синдикалне чланарине и чим запослени од престанка одустане, он ће престати да од тог дана обрачунава и уплаћује чланарину на рачун синдиката из његове зараде.

Право синдиката на приступ свим радним местима

Послодавац је дужан да овлашћеним представницима синдиката омогући приступ свим радним местима, ако је то потребно у циљу заштите права запослених, утврђених законом или колективним уговором (члан 61. ПКУ).

Закон о раду не познаје право синдикалног представника на приступ свим радним местима код послодавца, али, у члану 210. став 1, синдикату признаје право на приступ подацима и информацијама неопходним за обављање синдикалних активности, што је у блиској вези са правом синдикалног представника на приступ свим радним местима, ако је то потребно за заштиту права запослених (члан 61. ПКУ).

Синдикални представник, користећи своје право приступа радним местима, може, на пример, контролисати спровођење мера безбедности и здравља на раду, процењивати да ли су услови рада одговарајући, проверавати да ли запослени поседују сва средства неопходна за успешан рад, прикупљати информације од запослених које су у вези са извођењем синдикалних активности, итд.

Границу овог права представља несметано одвијање процеса рада установе, што значи да се његовим коришћењем тај процес не сме ометати ни угрожавати.

Обавеза омогућавања представнику синдиката да присуствује седницама органа управљања

Уговор у члану 54. став 2. утврђује обавезу установе да представнику репрезентативног синдиката омогући да присуствује седницама органа управљања (школског одбора и управног одбора дома ученика). Представник репрезентативног синдиката, према тој одредби, има право да му се достави уредан позив за седницу (као и материјал за рад), али нема право да учествује о одлучивању.

У овом случају овај колективни уговор само делимично, што је свакако грешка, преузима решење из члана 57. став 3. Закона о основама система образовања и васпитања, чијом је одредбом, између осталог, прописано да седницама органа управљања присуствује и учествује у њиховом раду и представник синдиката у установи, без права одлучивања.

Упоредивањем решења из Уговора са решењем у Закону о основама система образовања и васпитања, може се уочити да тај закон недвосмислено признаје право представника синдиката да присуствује седници и учествује у њеном раду, док Уговор говори само о присуствовању седници. Нема сумње да представник синдиката има право не само да присуствује седници него и да учествује у њеном раду, пошто му је то право признато законом, али је изостављање тог права свакако (још један) недостатак Уговора.

Ова одреба Уговора је несумњиво незаконита у делу у којем право на присуствовање седницама органа управљања ограничава на репрезентативни синдикат. Као што се из наведене одредбе Закона о основама система образовања и васпитања јасно види, то право припада свим, а не само репрезентативним, синдикатима у установи.

Незаконитост је, заправо, само један недостатак наведене одредбе Уговора. Она, у ствари, нема никаквог смисла пошто, бар кад су школе у питању, репрезентативном синдикату није признала никакво право које он не би имао на основу самог закона, а нерепрезентативном синдикату није могла да укине ниједно законом признато право.

ŠVAJCARSKA: GARANTOVANA PLATA SVAKOM PUNOLETNOM?

Ko ne voli besplatan novac? Šta bi bilo kad bismo ljudima tek tako dali novac? Ovo su samo neka od pitanja koja ovih dana muče teoretičare i praktičare nove socijalne doktrine na Zapadu – koncepta „osnovnog prihoda“. Upravo će to biti i tema za referendum 5. juna, o čemu će odlučivati građani Švajcarske, jedne od najbogatijih zemalja sveta. I vrlo je moguće da će Švajcarci reći „ne“ besplatnom novcu. Šta je osnovni prihod? Ovu ideju razrađivali su i utopisti kroz vizije „države sunca“, i komunisti putem principa „od svakoga prema mogućnostima, svakome prema potrebama“, ali nikad i nigde nije zaista ostvarena. Zašto bi sada bilo drugačije? Zamisao je sledeća: svako treba da dobije priliku da, rasterećen osnovnih materijalnih i egzistencijalnih briga, raspolaže svojim životom kako želi. Da se bavi čime hoće, da oslobodi svoje kreativne potencijale i posveti se profesiji koja mu najbolje leži. U Švajcarskoj, gde i bez „osnovnog prihoda“ ljudi žive mnogo bolje nego u većini ostalog sveta, nekoliko stotina volontera već je prikupilo preko 126.000 potpisa građana sa zahtevom za referendum. Oni traže usvoje ustavne promene kojima se garantuje osnovni prihod za sve građane u iznosu od 2.500 švajcarskih franaka mesečno.

Umesto da koordiniše i donosi mnogobrojne socijalne programe i zaštitne mere za nezaposlene, vlada bi jednostavno svima uplaćivala navedeni iznos, bez ikakvih uslova i pitanja. Svako, bogat ili siromašan, zaposlen ili ne, dobijao bi istu sumu novca. Ovaj aranžman vodio bi novom načinu života: ako ljudi više nemaju razloga za brigu da li će sastaviti kraj sa krajem svakog meseca, oni mogu život da prilagode svojim željama. Švajcarska vlada se, razumljivo, protivi referendumu i ovim radikalno egalitarnim idejama, navodeći potencijalne efekte na spremnost ljudi da rade i velike fiskalne troškove kao razloge da izjašnjavanje protiv „osnovnog prihoda“. Toga su svesni i organizatori plebiscita, pa ne očekuju pozitivnu odluku – uprkos primamljivosti ponude za „besplatnim novcem“.

DAO OTKAZ I TUŽIO FIRMU JER MU JE BILO DOSADNO NA POSLU

Jedan Francuz rešio je da tuži svoje nekadašnje poslodavce tražeći da mu isplate oko 280.000 funti jer je bio primoran da napusti posao jer je bio previše dosadan. Četrdesetčetvorogodišnji Frederil Desnard, koji se bavio uslužnim poslovima u pariskoj kompaniji parfema kaže da je zbog svog posla postao depresivan, uništen i osramoćen. On tvrdi da je njegov „lagani silazak u pakao“ naterao da odustane od posla, za šta krivi svoje poslodavce. Desnard navodi da je bio angažovan kao menadžer, ali da su mu ubrzo oduzete odgovornosti, te da se on osetio kao da ne postoji. „Svakoga dana sam na posao odlazio očajan, tonuo sam u svojim osećanjima“, rekao je on za francusku BFM televiziju. „Kada bih odlazio naposao često bih jecao u suzama, ali to niko nije primećivao jer nikoga nije bilo briga da li sam tamo ili ne. Postao sam depresivan i postidjen jer sam sedeo tamo i nisam ništa radio, a bio sam plaćen“, naveo je Desnard.

Međutim, advokat ove kompanije Žan Filip Benisan navodi da Desnard tokom četiri godine nikada nije rekao da mu je dosadno. „Ako zaista nije imao šta da radi tokom ovih godina zašto to ranije nije spomenuo“, dodao je advokat.

Stručnjak za zdravlje i bezbednost na radnom mestu Žan Kladu Delženes kaže da se dosada kod zaposlenih javlja kada oseate da su gurnuti u zapećak i da nemaju šansu da napreduju. „Mi smo procenili da se oko 30 odsto francuske radne snage dosadađe na svojim radnim mestima, ali većina ostaje zbog straha od nezaposlenosti“, dodao je on.

Ovo nije izolovan slučaj, pa je tako ranije ove godine Francuz Šarls Simon tužio nacionalnu železničku kompaniju jer mu je uništila karijeru jer mu je mesečno plaćala 3.800 funti za odsustvo koje je trajalo 12 godina. Simon je tada izjavio da mu je tada bilo rečeno da će biti premešten na drugo radno mesto, ali da su njegovi nadređeni jednostavno zaboravili na njega, prenosi „Daily Mail“.

GRCI ĆE MOĆI DA GLASAJU SA 17 GODINA!

Grčka vlada, na čelu sa radikalnom levičarskom koalicijom Sirizom, pripremila je izmene izbornog zakona, u skladu sa kojima će Grci pravo glasa steći već sa navršanih 17 godina, umesto dosadašnjih 18, objavio je atinski list „Vima“. Izmene ovog zakona bi uskoro mogle da se nađu pred parlamentom i da budu usvojene pre letnje pauze, navodi grčki list. Pored izmena kad je reč o starosnoj granici za sticanje prava glasa, promeniće se i odredba prema kojoj partija koja pobedi na izborima sada po automatizmu dobija 50 mandata, dok se ostalih 250 mandata raspoređuje prema proporcionalnom modelu. Izmene predviđaju smanjenje bonusa od 50 mandata na 30, koji će pripasti strankama ili koalicijama koje osvoje više od 40 odsto glasova. Politički analitičari smatraju da će izmene izbornog zakona uslediti po objavljivanju izveštaja međunarodnih kreditora o sprovođenju reformi u Grčkoj, nakon čega će, kako ocenjuju, tokom septembra biti sprovedena i rekonstrukcija vlade.

VESELA GIMNASTIKA U KINESKIM VRTIĆIMA

Šangajska Ynagpu škola za amaterski sport, organizovano posećuje vrtiće kako bi promovisala gimnastiku kao zamenu za igru kod dece. „Mi to zovemo veselom gimnastikom“, kaže direktor Žu Zengksiang. Kina je oduvek bila „nacija sporta“, što se i videlo po uspesima njihovih takmičara na Olimpijadi 2008. godine, kada su odneli najveći broj medalja.

TEHNOLOŠKA PISMENOST: DEVOJČICE BOLJE OD DEČAKA

Učenicice osmog razreda bolje su u korišćenju tehnologija u rešavanju svakodnevnih problema od dečaka, pokazalo je istraživanje čiji su rezultati danas objavljeni. To je prva studija ove vrste o tehnološkoj i inženjerskoj pismenosti koja je sprovedena u okviru Nacionalne procene napretka u obrazovanju. Učenicice su na testu imali zadatak da, koristeći tehnološke i inženjerske veštine, reše neke svakodnevnne situacije, kao što je kreiranje bezbedne biciklističke staze ili poboljšanje kaveza u kojem živi školski ljubimac iguana. Prema rezultatima testiranja, 45 odsto devojčica i 42 odsto dečaka pokazali su visok stepen znanja u razumevanju i korišćenju tehnologija. „Ovde je važno iskoristiti ovu informaciju da se više mladih žena obrabri da prepozna da poseduje ove veštine i da treba da imaju više samopouzdanja s tim veštinama“, izjavio je izvršni direktor odbora koji nadgleda sprovođenje Nacionalnih procena Bil Bušo.

Takođe je važno da znaju mogu da grade karijeru ne samo u oblastima nauke, tehnologije, inženjeringa i matematike, gde su trenutno manje prisutne, nego i na poljima gde se zahteva rešavanje problema i kritičko razmišljanje. U testiranju 2014. godine učestvovalo je 21.500 osmaka iz 840 škola, a nova procena biće urađena 2018. Među belcima, 56 odsto đaka je pokazalo dobro znanje, u poređenju sa 18 odsto crnaca i 28 odsto Hispano-Amerikanaca. Đaci iz seoskih i prigradskih naselja imali su bolje rezultate od učenika gradskih škola. Gotovo dve trećine učenika steklo je znanje u porodici, a oko 52 odsto je išlo na najmanje jedan tehnološki ili inženjerski kurs u školi.

DŽOLI PROFESORKA LONDONSKE ŠKOLE EKONOMIJE

Holivudska glumica Anđelina Džoli postavljena je za gostujuću profesorku Londonske škole ekonomije, jedne od najprestižnijih britanskih univerzitetskih ustanova. Naime, Londonska škola ekonomije 24. maja je saopštila da će Džoli raditi sa studentima koji pripremaju magistraturu

iz oblasti, „Žene, mir i bezbednost“, dok će na istom kursu predavati i bivši ministar spoljnih poslova Velike Britanije Vilijem Hejg.

Nakon imenovanje, glumica je poručila da se „nada da će i ostale akademske ustanove slediti ovaj primer, jer je važno proširiti debatu o unapređivanju prava žena i o okončavanju nekažnjivosti zločina kojim su pogođene žene, poput seksualnog nasilje tokom ratnih sukoba“. Takođe, holivudska glumica je izrazila zahvalnost što će moći da predaje mladim ljudima, ali i da uči od studenata.